

IBL nieuws

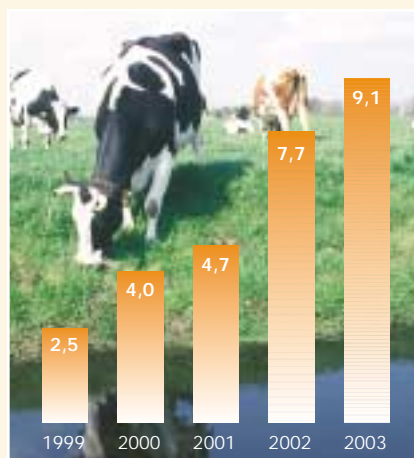
juni 2002 nr. 1

- 3 Groei vraagt andere aanpak onkruidbeheersing
- 4 Veehouderij leert veel van de praktijk
- 5 Voorkeur consument essentieel
- 6 Onderzoek verkleint kloof met akkerbouwers
- 7 Studie in startblokken
- 8 IBL middag: Evenwicht of scheefgroei?

Forse groei onderzoek

De onderzoeksinstituten van Wageningen Universiteit en Researchcentrum gaan in 2003 voor 9,8 miljoen euro onderzoek uitvoeren voor de biologische landbouw. Dit is een stijging van 1,3 miljoen euro ten opzichte van 2002.

Het betreft alleen nog maar de financiering van het ministerie van LNV. Daarnaast financieren provincies, EU, productschappen, LTO Nederland en banken onderzoek bij Wageningen UR voor biologische landbouw. De toename in 2003 komt voort uit de vraag van het ministerie van LNV om

Omvang onderzoek biologische landbouw Wageningen UR als % van totaal door LNV gefinancierd onderzoek bij de onderzoeksinstituten. Niet hierin opgenomen is onderzoek aan universiteit en overig gefinancierd onderzoek.

het onderzoek op het gebied van biologische veehouderij, onkruidbeheersing, biologische fruitteelt en intersectorale samenwerking uit te breiden.

Dit jaar lopen er acht door LNV gefinancierde onderzoekprogramma's die zich geheel richten op het oplossen van knelpunten in de biologische landbouw (zie tabel 1, pagina 2). In totaal betaalt LNV hieraan 8,5 miljoen euro, wat overeenkomt met 7,7% van het totale LNV-programma budget in 2002. In 2003 wordt het programma Biologische Open Teelten, dat nu al aandacht besteedt aan akkerbouw, vollegrondsgroente, boom- en bollenteelt, uitgebreid met biologische fruitteelt. Het fundamentele onderzoek gaat zich vooral richten op onkruidbeheersing en veredeling. Ook wil LNV het onderzoek voor de biologische veehouderij sterk uitbreiden en bovendien meer fundamenteel onderzoek op dit gebied. Het Koepelprogramma, dat de samenwerking en interactie tussen de acht verschillende onderzoekprogramma's bevordert, krijgt eveneens uitbreiding met onderzoek naar intersectorale aspecten bij de ontwikkeling van de biologische landbouw. Als alle onderzoeksvoorstellen worden goedgekeurd, levert dit totaal een onderzoeksomvang van 9,8 miljoen euro in 2003.

Lees verder op pagina 2

Bruisend!

In 2001 is het Innovatiecentrum Biologische Landbouw van start gegaan. De Raad van Bestuur van Wageningen UR koos biologische landbouw tot een van de speerpunten voor onderzoek en onderwijs.

Inmiddels bruijt het in Wageningen. Steeds meer medewerkers zijn nieuwsgierig en enthousiast bezig met het oplossen van knelpunten in de biologische landbouw. Dat gebeurt in nauw overleg met de biologische sector en in de overtuiging dat veel van de ontwikkelde kennis ook relevant is voor een duurzame ontwikkeling van de gangbare landbouw. Met IBL Nieuws willen wij u graag informeren over deze boeiende kenniswereld. Dat doen wij ook op onze website www.biologischelandbouw.net U kunt natuurlijk ook reageren, mail naar: info@biologischelandbouw.net. Ik hoop dat dit alles zal leiden tot mooie innovaties in de biologische landbouw en voeding.

Jac Meijs, Hoofd
Innovatiecentrum
Biologische
Landbouw

< Forse groei onderzoek

Thematisch onderzoek

Er zijn ook meer thematische onderzoekprogramma's met projecten op het gebied van biologische landbouw (zie tabel 2). Het totaal budget van deze biologische projecten wordt geschat op circa 1 miljoen euro. Het totaal aan biologisch onderzoek van tabel 1 en 2 (10,8 miljoen euro) komt

daarmee in 2003 op 10% van het totale programmabudget van LNV. Met deze score voldoet het ministerie volledig aan de Tweede Kamerwens om de onderzoekspanningen voor de biologische landbouw te intensiveren. Door de aangenomen motie van Tweede Kamerlid Waalkens uit 1999 is de regering verplicht haar onder-

zoeksbudget voor biologische landbouw van de gezamenlijke onderzoeksinstituten te vergroten naar 5% in 2003 en naar 10% in 2008. Het cijfer voor 2008 lijkt daarmee al in 2003 in zicht! Hiermee maakt LNV zijn voornemen uit de beleidsnota 'Een biologische markt te winnen' dus meer dan waar.

Tabel 1: Overzicht volledige biologische onderzoekprogramma's, budgetten voor 2002 en 2003 in euro's x 1000, voor 2003 gaat het om indicatie.

Onderzoeksprogramma	Programmaleider	2002	2003
Biologische open teelten	Frank Wijnands PPO	1818	2169
Biologische bedekte teelten	Gerard Welles PPO	1452	1496
Biologische akkerbouw en vollegrondsgroenteteelt (fundamenteel onderzoek)	Remmie Booij PRI	1965	578
Biologische veehouderij **	Hans Spoolder PV	1423	2663
Biologisch uitgangsmateriaal	Ruud van der Bulk PRI	996	1024
Onkruidbeheersing bij de biologische landbouw	Bert Lotz PRI	227	910
Koepelprogramma Biologische Landbouw	Jac Meijs IBL	318	727
AKK co-innovatieprogramma- biologische afzetketens		300	250
Totaal		8499	9817

Tabel 2: Overzicht geschat aandeel biologisch (x 1000 euro) in thematische onderzoekprogramma's.

Onderzoeksprogramma	Programmaleider	Aandeel biologisch
Ondernemerschap en markt	Jo Wijnands LEI	300
Gewasbescherming	Piet Boonekamp PRI	600
Mest en mineralen	Hein ten Berge PRI	100
Multifunctionele landbouw	Andries Visser PPO	p.m.
Voedselveiligheid biologische producten		p.m.
Totaal		1000

Afkortingen Onderzoeksinstituten

PPO: Praktijkonderzoek Plant en Omgeving
 PRI: Plant Research International
 PV: Praktijkonderzoek Veehouderij
 LEI: Landbouw Economisch Instituut
 AKK: Agro Keten Kennis
 IBL: Innovatiecentrum Biologische Landbouw

Praktijk stuurt onderzoek aan

In zijn ontwikkelingsweg naar een groter marktaandeel komt de biologische landbouw veel (onderzoeks)vragen tegen. Om deze te bundelen en van prioriteiten te voorzien is in 2000 op verzoek van het ministerie van LNV de Adviescommissie Onderzoek Biologische Landbouw opgericht. Deze commissie, onder voorzitterschap van Ria Beckers, brengt periodiek advies uit aan het ministerie van LNV over de onderzoekswensen van de biologische sector. Een groot deel van de uitgebrachte adviezen is overgenomen door LNV bij de

opdrachten voor onderzoek aan Wageningen UR en het Louis Bolk Instituut. De commissie maakt daarbij dankbaar gebruik van de sectorwerkgroepen van Platform Biologica. In deze sectorwerkgroepen werken telers, adviseurs, beleidsmakers en onderzoekers samen om de wensen voor onderzoek aan te geven. Er zijn werkgroepen voor de verschillende plantaardige en veehouderijsectoren (zie website: www.platformbiologica.nl). Het IBL bevordert de wisselwerking tussen vragen vanuit de praktijk van de biologi-

sche sector en de onderzoekers. Ten behoeve van de onderzoeksplannen voor 2003 worden inmiddels verschillende sectorwerkgroepen geraadpleegd. Zo hebben de werkgroepen biologische varkenshouderij en rundveehouderij inbreng bij het LNV-programma biologische veehouderij en de werkgroep biologische open teelten bij het programma biologische onkruidbeheersing. Ook is er gezorgd voor afstemming tussen het programma biologische fruitteelt met de werkgroep biologische fruitteelt.

Groei vraagt andere aanpak onkruidbeheersing

Massale inzet van arbeidskrachten voor het onkruid wieden moet verleden tijd worden. Het programma **Beheersing en bestrijding van onkruiden** biedt perspectief.

Gewassen als uien en peen zijn berucht onder de biologische telers. Alleen veel handmatig wieden houdt deze gewassen onkruidvrij. Maar bij een forse groei van de teelt lukt dat niet meer omdat er dan te weinig goedkope arbeidskrachten te vinden zijn. Daarom zoeken onderzoekers al vier jaar naar alternatieven en krijgt het onderzoek in 2002 en 2003 versterking. Veelbelovend is het gebruik van gewasresten van sommige klaversoorten. Amerikaanse onderzoekers hebben aangetoond dat die gifstoffen uitscheiden waardoor onkruiden met kleine zaden dood gaan. Wageningse onderzoekers willen bekijken hoe de situatie voor Nederland is. Daarnaast willen ze proberen zaden van onkruid dieper weg te ploegen voor gewassen waar de bestrijding moeilijk is. Deze methoden bieden perspectief voor boeren.

Betere machines

Sneller resultaat is te verwachten van ver-

Groei van de biologische landbouw maakt handmatig wieden onbetaalbaar

beteringen aan bestaande machines. De onderzoekers kijken daarbij nadrukkelijk naar wat verschillende boeren zelf al aan hun machines hebben gesleuteld. Al toepasbaar, maar nog niet toegelaten in Nederland, is een dennenextract, een gewasbeschermingsmiddel van natuurlijke oorsprong. Dit middel uit de papierindustrie doodt alle planten waar het op wordt aangebracht. Daarmee lijkt het net een gangbaar onkruidbestrijdingsmiddel wat meteen ook het probleem is. Bert Lotz, programmaleider en werkzaam bij Plant Research

International: "Biologische boeren zeggen, dan krijg ik een spuitspoor en dat is niet uit te leggen aan mijn burens. Over zulke reacties hebben we dan uiteraard overleg" (zie 'Goed overleg' pagina 6). Telers die heel veel geduld hebben kunnen wachten op een robot die in de rij onkruid kan wieden. "Dat is geen oplossing voor de korte termijn", geeft Lotz zelf al toe.

Voor meer informatie over dit onderzoeksprogramma kunt u bellen met Bert Lotz, telefoon 0317- 475925.

De uienonderzoeker

Chris Kik en Karin Burger

Naam Chris Kik

Onderzoeksinstelling Plant Research International.

Specialisme plantengenetica.

Doel van het onderzoek Verbetering van het wortelstelsel van de ui voor de biologische landbouw.

Belangrijkste probleem U heeft een oppervlakkig wortelstelsel en een lage worteldichtheid. Bovendien hebben uien geen haarwortels. Daardoor neemt het gewas relatief weinig water en nutriënten op en is sterk afhankelijk van symbiotische bodemschimmels.

Leukste/beste wetenschappelijke vondst Aantonen dat overdracht van genen uit een wilde verwant van ui met een goed wortelstelsel, *Allium fistulosum*, naar ui mogelijk is via normale kruisingen door gebruik te maken

van een derde soort, namelijk *Allium roylei*.

Wat heb je afgelopen week gedaan aan het project? Samen met mijn Braziliaanse PhD student Paulo de Melo en mijn assistent Karin Burger heb ik de ingezette proeven bekeken. Daarin vergelijken we ui met de wilde verwant op het gebied van nutriëntenbenutting, het vermogen om door harde lagen te dringen en het vermogen om water op grote diepte te kunnen exploiteren.

Wat heb je met biologische landbouw? Biologische landbouw geeft mij de mogelijkheid om mijn oude liefde, plantenoecologie en genetica, te integreren in mijn huidige onderzoek, de veredeling van gewassen.

Voor meer informatie over het onderzoek aan ui op Plant Research International: plant.wag-ur.nl/expertise/alliumresearch.

Veehouderij leert veel van de praktijk >

Veel praktische adviezen rollen er voort uit het onderzoeksprogramma **Biologische Veehouderij**. De meer fundamentele principes achter de adviezen komen in een aanvullend programma aan bod.

Het onderzoek voor de biologische veehouders staat nog aan het begin, vertellen Hans Spoolder, programmaleider en werkzaam bij Praktijkonderzoek Veehouderij en Ina Pinxterhuis verantwoordelijk voor het rundvee-onderdeel. Daardoor is antwoord nodig op een heleboel vragen, variërend van voeding tot bemesting en huisvesting. In het eerste programma, gestart in 2000, wordt aan al die verschillende aspecten aandacht besteed. Spoolder: "Nadeel is alleen dat we daardoor niet dieper op een onderwerp in kunnen gaan." Varkens krijgen bijvoorbeeld verschillende soorten ruwvoerders verstrekt. De onderzoekers bekijken op welke voeders de varkens het goed doen en hoeveel ze er van opnemen.

Daaruit rolt een advies over goede en minder goede ruwvoerders. "Maar we weten niet waarom het ene voer het beter doet dan een ander. De onderliggende mechanismen zijn niet bekend. Komt er straks een nieuw soort voer dan moeten we opnieuw die voederproeven doen." Ook voor de kraamstal van zeugen worden verschillende systemen uitgetest. Gewoon uitproberen, aldus de onderzoeker. De andere kant is dat daardoor al best veel kennis demonstratiewaardig is. Spoolder: "Je kan de systemen laten zien en zeggen doe dit niet of dit kun je wel doen. Die kennis onderschatten we nog wel eens."

Veel kennisoverdracht

Demonstratie en kennisoverdracht is een belangrijk onderdeel van het programma. Een deel is terug te vinden in de demonstratieprojecten Biovar en Bioveem waarbij deelnemende varkens- en melkveebedrijven centraal staan. Dat de kennisoverdracht werkt, weet

Pinxterhuis zeker. "De eerste jaren dat ons proefbedrijf Aver Heino biologisch was kwamen vooral biologische boeren langs. Nu zijn er veel meer bezoekers waarvan veel gangbare."

Nadeel van deze manier van kennisoverdracht is dat in een kleine sector, zoals de varkenshouderij, de varkenshouders overvraagd worden. De onderzoekers weten dit en houden hier rekening mee.

Niet alleen kennisoverdracht tussen boeren en onderzoekers, ook die tussen sector en ambtenaren is belangrijk. Het onderzoeksprogramma stelt voor om colloquia voor ambtenaren te houden om de knelpunten veroorzaakt door het beleid aan te kaarten bij het ministerie van LNV.

Bij het onderzoek komt nog wel eens een tegenstelling aan het licht tussen omschakelende boeren en langer gevestigde boeren. Het onkruid is zoiets. Een gangbare boer denkt dat dat het grootste probleem is van het biologisch boeren. Ervaren biologische boeren weten hier vaak goed mee

Portret

'Ik wil nu al antwoord hebben!'

Riet Biemans is biologisch varkenshouder in Oostwold (Gr). Als voorzitter van de Vereniging van Biologische Varkenshouders heeft zij regelmatig overleg met onderzoekers. Daardoor heeft zij goed zicht op wat er in de onderzoekswereld speelt en wat er binnen de biologische varkenshouderij gaande is.

Onderzoekers beweren dat het onderzoek naar de biologische varkenshouderij net aan het begin staat. Bent u het daar mee eens?

'Voor de varkenshouderij staat het inderdaad nog aan het prille begin. En ik wil het liefst dat we de antwoorden nu al hebben.'

Wat vindt u het belangrijkste knelpunt in de varkenshouderij?

'Wat voor alternatieven er zijn aan voedsel

in Nederland. Als we granen uit de Oekraïne halen dan is de varkenshouderij niet echt grondgebonden. Dus we moeten die voerstromen in kaart hebben en weten hoeveel varkens we kunnen houden met het voedsel uit Nederland'.

Er zijn maar weinig biologische varkenshouders. Daardoor komen de onderzoekers steeds bij die paar varkenshouders uit met vragen. Hoe vindt u dat?

"Eigenlijk komen de onderzoekers nog niet genoeg. Zij zitten ook in een omschakelperiode en moeten dingen doen die wij door schade en schande al hebben uitgevonden. Maar de laatste vijf à zes jaar kwamen er wel tien verschillende instituten met dezelfde enquêtes langs. Toen heb ik gezegd, kijk nou eerst eens bij elkaar of die kennis er al is en als je echt iets moet weten dan is het prima als je langskomt.

Dat is wel beter nu Wageningen UR één organisatie is. We hebben nu ook afspraken dat als zij kennis komen halen bij boeren dat die daar voor betaald krijgen."

Wat verwacht u van de onderzoekers?

"Dat ze luisteren naar de sector en aanpakken wat er leeft. Maar dat gebeurt nu ook wel."

Voorkeur consument essentieel

om te gaan. Toch gebeurt hier dan ook onderzoek naar. Pinxterhuis: "Onze doelgroep is ook de potentiële omschakelaars."

Verdieping programma

De onderzoekers weten nog lang niet overal een antwoord op. Daarom denken ze nu na over een verdieping van het programma. Samen met de belanghebbenden uit de sector zijn in een bijeenkomst geweest de belangrijkste knelpunten opgesomd. Bij melkvee moet de nadruk komen te liggen op diergezondheid in relatie tot welzijn. Neem een potstal. Die is beter voor het welzijn van de dieren, maar wel blijkt het celgetal van de melk enorm omhoog te gaan. Juist van dit celgetal wordt algemeen aangenomen dat het een indicatie is voor een minder gezond dier. Bij varkens is voeding een groot knelpunt: hoe blijven de varkens gezond zonder de in de gangbare landbouw gebruikte synthetische aminozuren. Voor kippen zijn de uitloop van stalsystemen en het probleem van het verenipikken de belangrijkste items. De komende tijd zullen onderzoekers in nauw overleg met de sector de prioriteiten in het vervolprogramma stellen.

Informatie over het Praktijkonderzoek Veehouderij: www.pv.wageningen-ur.nl, of bel Hans Spoolder/Ina Pinxterhuis: 0320.293211.

Meer kennis is nodig over de motieven van consumenten om biologisch te kopen.

Er waren verrassend weinig cijfers over de biologische sector beschikbaar, ontdekte het Landbouw Economisch Instituut (LEI). Het onderdeel biologische landbouw van het programma Ondernemerschap en markt brengt daar verandering in.

Voor het LEI zijn vergelijkingen tussen de gangbare landbouw en de biologische

landbouw niet nieuw. Al sinds 1980 kijkt het onderzoeksinstituut naar de concurrentiepositie van deze sector. Maar voor een analyse van verdere groeimogelijkheden bleken essentiële cijfers te ontbreken. Zo was bijvoorbeeld niet bekend hoeveel er van alle producten biologisch is.

Programmaleider Jo Wijnands: "Als je naar tien procent biologisch wil moet je van alle soorten producten een redelijk assortiment hebben en niet alleen het APUK-pakket, de aardappelen peen, uien en kool." Daarom is het nodig te weten wat een gemiddeld voedselpakket is en wat de boeren moet produceren wil er van alles wat zijn.

Daarnaast is meer kennis nodig over motieven van consumenten om biologisch te kopen. Wijnands geeft een voorbeeld: "Het is al bekend dat er een groep lightusers is, 20 procent van de consumenten, die zo nu en dan biologisch koopt. Wij bekijken wat die groep beweegt om biologisch te kopen en hoe je daar op in kunt spelen." Het LEI gaat dan ook wensen en achtergronden van consumenten in kaart brengen. Wijnands: "Wat de consument wil is van eminent belang."

Bioveem brengt praktische oplossingen

Samen met de boer actiegericht knelpunten oplossen. Dat is waar het nieuwe Bioveem, biologische veehouderij en management, voor staat. Op 5 juni is het project officieel van start gegaan.

Dit project is een vervolg op een eerder Bioveem-project. Hierbij zijn vooral cijfers verzameld, over hoe vaak mastitis voorkomt, hoe het staat met de bodemvruchtbaarheid of hoeveel procent klaver het grasland bevat. De onderzoekers van Praktijkonderzoek Veehouderij, het Louis

Bolk Instituut willen nu verder gaan samen met DLV-adviesgroep en drie oude en veertien nieuwe deelnemers. Per bedrijf zoeken ze naar praktische oplossingen voor de grootste knelpunten op het bedrijf. Die kunnen dan later vertaald worden naar de rest van de sector. De verwachting is dat elk bedrijf weer andere oplossingen vindt doordat de zeventien bedrijven zeer verschillend zijn, in grootte, grondsoort en ligging. Projectleider Bert Philipsen: "Door de grote spreiding in de bedrijven is ook de mogelijke vooruitgang groter."

Onderzoek verkleint kloof met akkerbouwers

'Wageningen' en de biologische boeren zijn dicht bij elkaar gekomen. Dat is een van de resultaten van het programma Biologische productiesystemen in de akkerbouw en vollegrondsgroenteteelt.

Het programma loopt voor een deel op zijn laatste jaar. Er zijn nog een paar projecten die doorgaan, zoals het onderzoek naar biologische veredeling. In maart zijn de meeste resultaten op een studiedag naar voren gekomen: Over hoe om te gaan met diverse aspecten van de bedrijfsvoering van bemesting tot vruchtwisseling en voorkomen van ziekten en plagen.

Naast deze meer technische resultaten is er in de manier van werken in de loop van de vier jaar het een en ander veranderd. Rennie Booi, programmaleider en werkzaam bij Plant Research International: "Wij hebben moeten leren onderzoek te doen voor de biologische sector. Wij zijn gewend reductionistisch te denken. Je gebruikt middel A tegen kwaal A en middel B tegen kwaal B. Maar binnen de biologische landbouw moet je veel integraler denken, binnen het totale bedrijfssysteem." Neem de gevreesde schimmel *Phytophthora infestans*. Gangbare boeren kunnen die schimmel redelijk goed buiten de deur houden door veel te spuiten. De biologische boer wil liever de condities creëren waarin de kwaal weinig optreedt en schenkt dus meer aandacht aan ongevoelige rassen, omstandigheden in de teelt en de vroegheid om de kwaal voor te zijn.

Begonnen de onderzoekers aanvankelijk

De biologische boer creëert gunstige teeltomstandigheden

alleen aan de opdrachten, allengs zochten ze samenwerking bijvoorbeeld met een instituut als het Louis Bolk Instituut (LBI). Hiervan leerden ze dicht bij de boer te gaan zitten. Vroeger gebeurde het onderzoek alleen op proefvelden en in laboratoria, nu is een deel uitgevoerd op het biologische proefbedrijf of bij biologische boeren. Tegelijk benutten de onderzoekers een deel van hun tijd expliciet om de verworven kennis over te dragen aan de boeren. Booi: "Wij hebben echt de kloof tussen het onderzoek aan biologische landbouw en de boeren kleiner gemaakt."

Voor meer informatie over dit onderzoeksprogramma, bel Rennie Booi 0317-475851.

Goed overleg

Informerend, luisteren en open staan voor kritiek. Dat is nodig bij overleg tussen boeren en onderzoekers. Bij het onderzoek naar beheersing onkruiden lijkt dat allemaal te lukken.

"We zijn al vroeg betrokken bij de opzet van een nieuw onderzoeksprogramma", vertelt Francesco Melita, secretaris van de werkgroep open teelten van de biologische landbouw. Deze werkgroep bestaat uit boeren, voorlichters en onderzoekers. Zij hadden al een jaar geleden tien voorstellen voor onderzoek beoordeeld. Bij gebrek aan voldoende budget heeft de sector daar vier thema's uitgehaald waar de onderzoekers aandacht aan besteden.

Ook bij de uitvoering van het onderzoek vindt regelmatig overleg plaats. Het is de bedoeling dat programmaleider Bert Lotz enkele keren per jaar bij de werkgroep aanschuift. Lotz laat de boeren weten wat de vorderingen van het onderzoek zijn en wat er verder nog uitgezocht gaat worden. Tegelijkertijd hoort de onderzoeker wat voor knelpunten er binnen de sector leven. De boeren maken ook dankbaar gebruik van de mogelijkheid om kanttekeningen te plaatsen bij het onderzoek.

Een uitgekende gewaskeuze en -rotatie kunnen schade in de hand houden. Met Afrikaantjes bijvoorbeeld is de besmetting met het wortelstiepaaltje, *Pratylenchus penetrans*, heel ver terug te brengen. Zelfs zo ver dat besmettingen niet zijn terug te vinden als daarna planten geteeld worden waar de aaltjes zich normaliter lustig op vermenigvuldigen. Wortelknobbelaaltjes zijn mogelijk te storen door zwarte braak en late zaai.

Gevaarlijke aaltjes

Een ruime vruchtwisseling is niet voldoende om forse schade door aaltjes te voorkomen, laat onderzoek van Leendert Molendijk, werkzaam bij Praktijkonderzoek Plant en Omgeving, zien. Er zijn te veel soorten planten waar vrij levende aaltjes zich op kunnen vermenigvuldigen. Sommige vlinderbloemigen, juist veel geteeld in de biologische akkerbouw, veroorzaken zelfs een toename in schadelijke aaltjes. Er zijn wel remedies.

Studie in startblokken

In september 2002 start aan de Wageningse Universiteit de opleiding Biologische Productiewetenschappen. Hiermee speelt Wageningen in op de behoefte aan deskundigen die een bijdrage kunnen leveren aan de groei van de biologische landbouw.

Er is wetenschappelijke kennis nodig over actuele vragen rond voedselveiligheid van biologische producten, genetisch gemanipuleerde organismen, de bijdrage van de biologische landbouw aan een duurzame inrichting en leefbaarheid van het platteland en de positionering van biologische levensmiddelen in de markt. De vijfjarige nieuwe studie gaat over de gehele biologische keten, van producent tot en met consument. Er is gekozen voor een herkenbare opleiding over biologische landbouw en voeding. In tegenstelling tot andere Wageningse opleidingen waarbij studenten zich vanaf het begin van hun studie op een terrein specialiseren, komt de productiewijze van de biologische landbouw, de verwerking en de vermarkting integraal aan bod. Er is aandacht voor de samenhang tussen plantaardige en dierlijke productie, voor de interactie met de omgeving, de bodem, de wilde planten en dieren. En juist voor de wensen van de consument omdat het bij de biologische landbouw om vraaggestuurde productie gaat.

Kortom, een brede opleiding waarin de

Nagaan of er verschil in houdbaarheid is tussen regulier en biologisch geteelde voedingsmiddelen. Zo maakten aankomende studenten al kokkerellend kennis met de nieuwe opleiding Biologische Productiewetenschappen tijdens de voorlichtingsdag.

Wageningse kennis uit vele verschillende wetenschapsgebieden bij elkaar komt.

BSc en MSc

De studie kent twee fasen: een driejarige BSc-opleiding, gevolgd door een tweejarige MSc-fase. Tijdens de propedeuse (het eerste jaar) maken studenten kennis met de vele facetten van de biologische landbouw en de specifieke keten. In het tweede en derde jaar komt een groot aantal verdiepende vakken aan bod. In de MSc-fase zijn er twee richtingen: Bedrijf en Rurale omgeving en Consument en Markt. Ook bestaat de mogelijkheid om met de MSc-opleiding

Kwaliteit, ketens en management te vervolgen. In de MSc-fase kunnen ook HBO-studenten van HAS en HEAO en andere BSc-opleidingen instromen.

Het afgelopen jaar is met steun van het IBL gewerkt aan het onderwijsprogramma en aan een grotere naamsbekendheid van deze Wageningse nieuwe opleiding.

Meer informatie bij opleidingscoördinator Cor Langeveld, tel. 0317-482140, e-mail: cor.langeveld@cwe.dpw.wau.nl Voor het bestellen van een opleidingsbrochure: www.weksite.nl of telefoonnummer 0317- 484848.

Projectendatabank komt eraan

Nog even en iedere financier, projectontwikkelaar of beleidsmaker kan met één druk op de knop een overzicht krijgen van alle projecten op het gebied van biologische landbouw in Nederland.

Deze projectendatabank is najaar 2002 operationeel en te vinden op de website van het IBL (www.biologischelandbouw.net). De bank biedt een actueel overzicht van lopende en afgesloten projecten. De databank gaat

onderdeel uitmaken van de openbare Nederlandse Onderzoek Databank (NOD) van het Nederlands Instituut voor Wetenschappelijke Informatiediensten (NIWI). De NOD krijgt een invoer en een zoekstructuur die is toegesneden voor de uitvoer van projectgegevens op het gebied van biologische landbouw en voeding. De databank bevat alleen gegevens over het project, dus geen projectresultaten zoals een publicatie. Het aanleveren van projectgegevens gebeurt met een formulier op de website. Een pro-

ject is gedefinieerd als een bundeling van activiteiten met een vooraf beschreven doel en (verwacht) resultaat en met een begin- en (geplande) einddatum.

Het IBL benadert momenteel de financiers om projectgegevens aan te leveren. Provincies, Productschappen en LTO-Nederland hebben al toegezegd dit te gaan doen. Overleg vindt nog plaats met diverse ministeries en Rabobank Nederland. Voor meer informatie Eddy Teenstra, e-mail: e.d.teenstra@co.dlo.nl

IBL-middag: Evenwicht of scheefgroei?

Noteert u alvast de datum van onze jaarlijkse IBL middag: **dinsdag 26 november 2002**. Dan staat een actueel onderwerp centraal: intersectorale samenwerking. Lukt het de biologische landbouw voldoende om het streven van gesloten kringlopen van mest, voer en stro in te vullen?

Ontwikkelt de biologische landbouw zich evenwichtig met een gelijke groei van de verschillende sectoren? Houdt de groei van bijvoorbeeld de intensieve veehouderij gelijke tred met de plantaardige sectoren die voer produceren? Of gaan wij graan uit Oost-Europa importeren met alle risico's

van dien? Of is er in Nederland maar beperkt ruimte voor de biologische varkenshouderij?

Meer informatie kunt u te zijner tijd lezen op de agenda van onze website

Zojuist verschenen

Handboek Kippen

Het praktische handboek 'Kippen houden zonder verenpikken, de biologische pluimveehouderij als uitgangspunt' van het Louis Bolk Instituut, beschrijft hoe het houden van ongekapte hennen succesvol kan zijn. Ervaringen van pluimveehouders en resultaten van wetenschappelijk onderzoek tonen aan hoe verenpikken in bedrijfssystemen met loslopende kippen voorkomen kan worden. Er is ook aandacht voor achtergronden van kippengedrag en richtlijnen en

praktische tips voor de boerenpraktijk.

Bestellingen via LBI (code LV 47) tel. 0343 - 523860.

Het biologisch bedrijf onder de loep, Themaboek Biologische akkerbouw en vollegrondsgroenteteelt in perspectief.

In deze uitgave van het PPO (code: PPO 303, tel. 0320-291111) zijn de resultaten van het BIOM project en het LNV Programma DLO 342 opgenomen. Er is in de vorm van handzame artikelen aandacht voor de verschillende aspecten van gewasbescherming en bemesting, de Goede Biologische Praktijk, omschakeling en de rol van onderzoek bij de intenties van de biologische

landbouw.

Bestellingen via overmaking van 45 Euro op bankreknr. 367017369 van Rabobank Wageningen tnv PPO Publicatieverkoop Lelystad.

Colofon

IBL Nieuws is een uitgave van het Innovatiecentrum Biologische Landbouw. Het IBL is onderdeel van Wageningen Universiteit en Researchcentrum (WUR) en stimuleert, coördineert en initieert de ontwikkeling en ontsluiting van kennis over biologische landbouw en voeding. IBL Nieuws wordt verspreid onder de biologische sector, onderzoekers, voorlichters, onderwijsgevendes, beleidsmedewerkers van overheden en maatschappelijke organisaties en overige geïnteresseerden.

Redactie en samenstelling Sjors Willems
Bijdragen Jac Meijs, Leonore Noorduyt, Eddy Teenstra,
Foto's Hans Dijkstra, Cord Otting
Vormgeving Grafisch Atelier Wageningen
Druk Modern, Bennekom
Adres IBL Nieuws Wageningen UR, afdeling Onderzoekstrategie, Postbus 9101, 6700 HB Wageningen, tel. 0317 - 485649; fax : 0317 - 484292; info@biologischelandbouw.net; www.biologischelandbouw.net

Oplage 2000

Sjors Willems, Jac Meijs en Eddy Teenstra

www.biologischelandbouw.net

De site voor de agenda en nieuws over de ontwikkelingen in de biologische landbouw en voeding. Ook komen er op de site kennisdatabanken zoals een overzicht van alle projecten en zijn er veel links naar andere sites.

